

JORD- OCH SKOGSBRUKSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 7/2005 rd

Statsrådets utredning med anledning av en preliminär bedömning av agendan för det finländska ordförandeskapet

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Stora utskottet sände den 8 april 2005 statsrådets utredning med anledning av en preliminär bedömning av agendan för det finländska ordförandeskapet (E 19/2005 rd) till jord- och skogsbruksutskottet för eventuella åtgärder.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- understatssekreterare för EU-frågor Antti Peltomäki och specialmedarbetare Jyri Ollila, statsrådets kansli

- kanslichef Jarmo Vaittinen och överinspektör Kimmo Närhinen, jord- och skogsbruksministeriet
- överinspektör Tarja Aarla, handels- och industriministeriet
- professor Aarne Pehkonen, Helsingfors universitet
- direktör Tapio Kytölä, Centraförbundet för lant- och skogsbruksproducenter rf
- juris kandidat Riku Eksymä, Skogsindustri rf.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av
— Svenska Lantbruksproducenternas Centraförbund rf.

UTREDNINGEN

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Finland tar över ordförandeskapet för EU hösten 2006. Under vår ordförandeperiod styrs rådets arbete av ett treårigt strategiskt dokument för 2004—2006. Utifrån detta dokument förbereder Österrike och Finland ett mer detaljerat arbetsprogram för rådet för 2006. Länderna avtalar våren 2005 om de viktigaste frågorna som tas upp 2006. Rådets sekretariat uppmanas komma med ett första programutkast före sommarpausen för att kommenteras av Finland och Österrike. Programmet uppdateras och preciseras hösten 2005 och antas i rådet i december samma år.

Ordförandeperiodens agenda och mål påverkas i betydande grad av hur det går med vissa pågående politiskt viktiga projekt, som ratificeringen av det konstitutionella fördraget och förberedelserna för fördragets ikraftsättande, förhandlingarna om finansieringsramarna och WTO-förhandlingarna fram till hösten 2006. Andra viktiga horisontella frågor är genomförandet av Lissabonstrategin och utvidgningen. Under Finlands ordförandeskap tas dessutom sådana frågor upp som effektivare arbetsmetoder för rådet, bättre handlingskapacitet i relationer-

na med tredje länder, ökad öppenhet och bättre lagstiftning.

I skrivelsen redovisas de horisontella och sektoriella frågor som kommer att tas upp under Finlands ordförandeskap. De ska utgöra grunden för det årsprogram som rådet lägger upp vid sitt möte våren 2005. Vilka frågor som till sy-

vende och sist tas upp hösten 2006 beror i långa stycken på vilka framsteg de föregående ordförandeländerna har gjort och när kommissionen lägger fram sina förslag i olika frågor. Planerna preciseras under 2005 i samband med beredningen av årsprogrammet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänna jordbruksfrågor

Finland innehar ordförandeskapet i EU hösten 2006. Under vårt ordförandeskap styrs rådets arbete av ett treårigt strategiskt program som omfattar perioden 2004—2006. Utifrån detta dokument förbereder Österrike och Finland ett mer detaljerat arbetsprogram för rådet för 2006.

Utskottet noterar att EU har sett över sin jordbrukspolitik två gånger under de senaste sex åren. Reformerna har motiverats framför allt med WTO-förhandlingarna. Det är fullt möjligt att WTO-förhandlingarna kan ha nått slutfasen när Finland tar över ordförandeskapet. Också slutresultatet av de pågående förhandlingarna om EU:s finansieringsramar inverkar starkt på jordbruket. Kommissionen har lagt fram ett så stramt förslag till finansiering av jordbrukets marknadsåtgärder och direkta stöd att redan fastlagda GJP-stöd enligt vissa bedömningar måste skäras ner varje år under nästa finansieringsperiod. Det har förts en bred debatt i EU om betydelsen av förordningen om landsbygdsutveckling, men intresset för att bevilja andra medlemsländer än de nya jordbruksstöd är lamt. Därför understryker utskottet att såväl WTO-avgörandena som besluten om finansieringsramarna spelar en avgörande roll för jordbrukets framtid.

Utöver detta kommer andra förändringar och utvecklingstendenser, som globaliseringen av födoämnesmarknaden, Europeiska unionens utvidgning och finanspolitiska riktning, förstärkta konsument- och miljökrav och den jordbrukstekniska utvecklingen (inte minst bio- och gentek-

niken) att forma omvärlden för jordbruket, landsbygden och livsmedelsproduktionen under de kommande årtiondena. Som utskottet ser det är det viktigt att vi under ordförandeskapet har som vårt främsta mål att slå vakt om en bred europeisk jordbruksmodell som tar hänsyn till jordbrukets särdrag i olika medlemsstater och garanterar att produktionen kan fortsätta också inom alla områden med sämre klimatförhållanden i EU.

Jordbruksproduktionen i Finland bygger nästan uteslutande på familjebruk. De gårdar som fått stöd ägs till 88,6 procent av privatpersoner och till 10,4 procent av dödsbon samt familjeföretag och familjesammanslutningar. Denna vår familjebruksdominerade produktion genomgår en kraftfull omstrukturering. Antalet gårdar har sedan 1995 minskat med mer än tre procent per år i snitt och inom husdjursproduktionen har förändringen varit ännu mycket snabbare. Till exempel antalet gårdar som specialiserat sig på mjölkproduktion har minskat med inemot sju procent per år. Före EU-medlemskapet fanns det omkring 103 000 gårdar i Finland mot gott och väl 71 000 nu tio år senare. Än så länge tyder ingenting på att omstruktureringen på sikt skulle avta. Trots att omstruktureringen i sig förstärker gårdarnas konkurrenskraft uppmärksammar utskottet att arbetsmängden på familjebruken inte kan ökas obegränsat. Frågan om jordbrukarnas psykiska uthållighet och välbefinnande har redan nu lyfts fram.

Terrängförhållandena gör att jordbruket hos oss med undantag av några få områden inte kan hålla sig med så stora skiften och gårdar att vi skulle kunna uppnå likadana skalfördelar i pro-

duktionen som i våra viktigaste konkurrentländer. Klimatförhållandena är dessutom mycket sämre för jordbruk hos oss än i sydligare EU-länder. Växtperioden är kortare hos oss och den effektiva värmesumman mindre än i Centraleuropa. Också landets storlek och glesa bosättning gör det svårare att hålla landsbygden befolkad än i Centraleuropa. Därför menar utskottet att en central princip i EU:s jordbrukspolitik bör vara att kompensera bestående omgivningsbetingade konkurrensnackdelar i medlemsstaterna. Samtidigt poängterar utskottet att EU i sin jordbrukspolitik bör beakta slutsatsen från Europeiska rådet i Bryssel 2002. Där sägs: "Behoven hos de producenter som är bosatta i de missgynnade regionerna i den nuvarande Europeiska unionen bör tryggas. Det multifunktionella jordbruket kommer att bevaras i alla delar av Europa i enlighet med slutsatserna från Europeiska rådet i Luxemburg 1997 och Europeiska rådet i Berlin 1999". Europeiska rådet i Luxemburg antog principen att jordbruksproduktionen måste kunna fortsätta i alla områden av gemenskapen, inbegripet områden med särskilda problem. Detta och Europeiska rådets slutsats i Bryssel (1999) om samma sak fick som sagt en fortsättning vid Europeiska rådet i Bryssel.

Om Europeiska rådets slutsatser beaktas kan villkoren för ett familjebruksbaserat jordbruk i EU:s områden säkerställas.

En diversifierad jordbruksproduktion och ökad användning av åkerbiomassa

Den korta växtperioden och den låga värmesumman hos oss är centrala faktorer som begränsar skördarnas storlek. Därför är det ytterst svårt att konkurrera med andra EU-länder som alla har ett gynnsammare läge för växtodling än vi. Utöver den traditionella växtodlingen behövs det nya alternativ som det i takt med den globala utvecklingen småningom ser ut att öppnas nya möjligheter till (bl.a. non-foodproduktion och bioenergi). Det har bedömts att utnyttjandet av förnybar energi senast 2020 kommer att vara ett konkurrenskraftigt alternativ jämfört med sedvanliga energikällor och att denna energiform därefter

erövrar marknaden. Det är mycket viktigt att de nya produktionsområdena får sin rättmätiga plats i den ovan beskrivna europeiska jordbruksmodellen.

I detta sammanhang vill utskottet också fästa avseende vid att Finland valt kunskap och kunskapsbaserad kompetens som överlevnadsstrategi och att det har visat sig vara ett bra val. Vårt jordbruk är en integrerande del av samhället och därför bör också jordbrukets utveckling i framtiden bygga på lönsam produktion och varor som kan göra sig gällande på marknaden huvudsakligen tack vare kunskap och kompetens. Vårt jordbruk producerar redan nu råvaror för livsmedel som kräver högkvalitativ specialkompetens att tillverka. I framtiden bör vår livsmedelsproduktion i allt högre grad koncentrera sig på råvaror för specialkost och mervärdesmat. Där är marknadssegmenten så små att avsaknaden av storskalig produktion inte är någon större nackdel. Mycket viktigare är råvarans kvalitet och nivån på produktionsprocessen och distributionslogistiken, m.a.o. det kunnande som behövs i olika faser. Denna tendens backas i hög grad upp av att vi har en mycket högkvalitativ näringsforskning. Utskottet vill här understryka den roll som ursprungsbeteckningar spelar för konsumenten när det gäller alla livsmedel.

Utskottet fäster sig vid att våra exceptionella naturförhållanden inte är till nackdel för vissa produktionsgrenar utan tvärtom en konkurrensfördel. Som exempel kan nämnas produktionen av utsädespotatis på Limingo åkrar i Uleåborgstrakten och produktionen av fiber- och energiväxter som skördas med drylinemetoden (t.ex. lin och hampa för vissa ändamål och rörflen).

Man kan använda sådana åkrar för produktion av bioenergi som med hänsyn till jordmånen, läget, dräneringsförhållanden eller av någon annan anledning inte lämpar sig särskilt väl för annan produktion. Det finns gott om sådan åkermark hos oss, enligt vissa uppskattningar klart över 100 000 ha, vilket betyder att det finns potential för ökad bioenergiproduktion. Det kommer att öppnas upp nya möjligheter för bioenergi också för att nya biotekniska metoder tas fram på olika håll för att producera alkohol som

lämpar sig som bränsle ur allt organiskt avfall innehållande kol, väte och syre och det mycket effektivare än med nuvarande metoder.

Utskottet konstaterar att det på den preliminära agendan för Finlands ordförandeskap finns flera teman som har ett mycket nära samband med ovan uppräknade teman. De finns under nästan alla huvudtitlar men framför allt inom jordbruk, energifrågor, konkurrenspolitik, utbildning och miljörelaterade frågor. Under den nordliga dimensionen av de yttre förbindelserna bör vi dessutom beakta att vi har stor kapacitet att utveckla jord- och skogsbruket i den boreala zonen. De beslut som i sinom tid fattas i EU om de här punkterna inverkar i avgörande grad på vad vi kan göra för att främja användningen av åkerbiomassa.

Skogsbruket

För att höja välfärden för medborgarna i Europeiska unionen krävs det i framtiden betydande mängder energi och råmaterial som måste kunna produceras med hänsyn till principen om hållbar utveckling. Den finska skogssektorn utgör en viktig del av den europeiska skogssektorn precis som av den globala skogssektorn. Därför faller det sig naturligt att ett centralt tema under vårt ordförandeskap också inom skogsbruket är att främja användningen av förnybara naturresurser. Tack var vår avancerade skogsbaserade produktion av råmaterial och energi har vi goda möjligheter att främja en träbaserad produktion av råmaterial, bearbetningar och energi enligt principerna om en hållbar ekonomisk, social och ekologisk utveckling.

Utskottet noterar att de skogsrelaterade produktionsbehoven i framtiden blir allt mer diversifierade och att träbaserade råvaror vid sidan av traditionella skogsprodukter kan bli en viktig källa till förnybara råvaror, t.ex. för olika slag av kompositmaterial och helt nya skogs- och träbaserade råmaterial och produkter, andra sätt att utnyttja skogen inte att förglömma. Skogens rå-

varor lämpar sig mycket väl för återvinning och i slutet av sin livscykel kan de användas för att alstra bioenergi utan att det belastar kolbalansen.

I en utredning till utskottet framhålls det att det i vissa EU-länder framför allt i debatten om offentlig upphandling har framförts dubier mot användningen av trä och direkt motstånd mot skogsbruket och skogsbruksnäringen. Det har kommit fram t.ex. i Storbritanniens och Hollands nationella anvisningar för offentlig upphandling, som gynnat enskilda certifieringssystem. Förfarandet innebär handelshinder och skadar en fungerande inre marknad. Utskottet anser därför att Finland bör visa initiativ när det gäller reglerna för offentlig upphandling för att garantera en fungerande inre marknad. EU:s bestämmelser om offentlig upphandling behöver tydliggöras och det behövs klara gränser för att t.ex. skogscertifieringssystem och miljömärken inte ska kunna användas som handelshinder.

Utlåtande

Jord- och skogsbruksutskottet meddelar

att agendan för Finlands ordförandeperiod bör sättas upp med hänsyn till den princip som lades fast av Europeiska rådet i Bryssel 2002 att jordbruksproduktion fortsatt måste kunna bedrivas i alla områden av gemenskapen, inbegripet områden med särskilda svårigheter, och

att insatser för att förstärka en bred europeisk jordbruksmodell bör sättas upp på agendan och att den ska inbegripa bl.a. främjad användning av åkerbioenergi och

att främjad användning av trä som förnybar naturresurs bör sättas upp på agendan för skogsbrukets del, precis som att trygga en fungerande inre marknad för skogsbruksprodukter i EU.

Helsingfors den 13 maj 2005

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Sirkka-Liisa Anttila /cent
vordf. Harry Wallin /sd
medl. Nils-Anders Granvik /sv
Pertti Hemmilä /saml
Esko Kiviranta /cent
Katri Komi /cent
Risto Kuisma /sd

Lauri Kähkönen /sd
Esa Lahtela /sd
Jari Leppä /cent
Eero Lämsä /cent
Reijo Paajanen /saml
Erkki Pulliainen /gröna
Pekka Vilkuna /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Carl Selenius.